
het christendom het idealisme nodig als vormgever van haar onlosmakelijke verbondenheid met de cultuur, terwijl het christendom op zijn beurt het idealisme kan behoeden voor blindheid: 'het cultuurproces krijgt een perspectief, omdat het op een nieuw doel gericht wordt, nl. het koninkrijk Gods.

Het is echter in den tegenwoordigen tijd van een zeer groot belang, dat er een synthese tot stand komt. De cultuur staat op het spel, de geest dreigt onder te gaan. Slechts het Christendom kan redden. Maar dan een Christendom, dat ingaat in den nood, ook van onze cultuur. Dat zal alleen kunnen, als het met die cultuur ernst maakt. Als het dus met idealisme ernst maakt.[...] Dan zal het dit ook met zijn geest kunnen doordrenken.¹⁰⁹

De artikelen van Smits en Vos, verschillend in toon, onderwerp en betoog, delen de verontrusting over de ontwikkelingen in cultuur en maatschappij. Meer nog delen zij een bepaalde, als opdracht geformuleerde hoop dat menselijke inzet voor behoud en vernieuwing van de cultuur de kentering zal brengen die nodig is. Dit perspectief, stoelend op het geloof in de cultuur als 'werkplaats van de Geest' dat kenmerkend was voor het vrijzinnig protestantisme, tekent de positie van *Het Kouter* in het debat over de crisis eind jaren dertig. Men kon eenvoudigweg niet pessimistisch zijn: altijd was er de mogelijkheid om met vereende kracht en gedeeld geloof verandering te bewerkstelligen. Banning verwoordt dit ter afsluiting van een uitgebreide recensie van *In de schaduwen van morgen* van Huizinga:

Het boek blijft belangrijk, en ik wil graag met nadruk zeggen dat ik zeer dankbaar ben dat juist Huizinga allerlei dingen heeft gezegd, terwijl wij ons ook gesterkt hebben aan zijn overal merkbare verontrusting en verontwaardiging. Toch: wij hebben iets méér nodig. Stellig: Christelijk-humanisme. Oók geestelijke aristocratie. Maar dan konkreet wordend in arbeid niet alleen aan de problemen van geest en cultuur, maar ook aan die van arbeidsproces, sociale verhoudingen en politiek. De krachten die op deze gebieden heden werken hebben bovenal nodig doordrongen te worden met geest.¹¹⁰

Vrijzinnigheid in de crisis

De gerichtheid op de cultuur maakte de vrijzinnigheid waar *Het Kouter* onderdeel van uitmaakte, tot één van maatschappelijke bewegingen die met een scherpe blik de elementen van crisis in een vroeg stadium waarnamen en verwoordden. De gelovige en

¹⁰⁸ HK 6 (1941), 281.

¹⁰⁹ HK 6 (1941), 282.

¹¹⁰ HK 1 (1936), 412.